

המקור בפרשה: אל נא תעבור מעל עבדך

(י"ח, ג) ב"מ פ"ז, ועוד

חסביו לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות נוסח מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

דבר העורך

עיון הלימוד

ראשי הישיבות

הרה"ג מרדכי קרליבך

המכנים אורחים ונמצאו מלאכים

התורה האריכה במעשה הכנסת אורחים של אבינו אברהם, ובה"ח באהבת חסד ח"ג כתב שבא להורות מעלת החסד הלאומי ממנו מעשה, וצ"ע דהלא נתברר שכן כן חסד כלל להמבאר בב"מ פז: שהיו מלאכים, ואין נריכים לחסד זה, וצ"ע. והלא ירמיה קיבל את אנשי ענתות [אשר ביקשו את נפשו] בלשון הזה, והיו מוכשלים לפניו בעת אפך עשה בהם, ואינא בב"ק טז: שקללם דאפילו שעשוי צדקה יכשלו בבני אדם שאינן מהוגנים שלא יקבלו עליהם שכר, וכ"ה ברמ"ה בב"ב ט: דהנתון צדקה לעני שאינו הגון אין זה צדקה, כמו שאמרנו שם דמי שרוחף אחד צדקה הקב"ה ממציא לו בני אדם מהוגנים כדי שיקבל עליהם שכר.

וכן אמר הגאון בעל הנוצק ביהודה [בביאור בספר אהבת ציון דרוש י'] בביאור מעשה דאנשי ענתות, דעיקר מצות צדקה הוא מצוה שבין אדם לחבירו, וממילא כל עיקר קיום המצוה ליתא אלא אם יש בכך טובת חבירו, ואם נתן צדקה לבני אדם שאינן מהוגנים אין כאן צדקה, והוסיף דלפ"ז י"ל דבמצות צדקה אין דין כוונה כשאר כל המצוות, דבהוה כל המצוה היא ההטבה לחבירו, וכל שנתקיים ההטבה בע"כ הוי מצוה. והוסיף שהרי אם נטל לובב או הניח תפלין, לולא שיש בזה מצות הבורא שציונו לעשות כן, אין במעשה הזה שום תועלת מצד עצמו, ורק מפני שמקיים מצות הבורא שציונו לעשות כן, קיום המצוה גורם חשיבות ויקר תפארת המעשה, לפיכך אם אינו עושה לשם מצוה אין בו משקל, אבל בנתינת צדקה אף שאין בה חשיבות מצוה מ"מ הרי יש תועלת לעני בשתייתו, שאין הבלד אצל העני אם הנותן עושה צדקה לשמו או לא.

ברם הנה בנמוקי" שם [ז:]: כתב בשם הרמ"ה דכל מה דמבואר בסוגיא דב"ק שם, היינו דוקא אם יודע שאינו מהוגן, אך אם אינו יודע אם הוא מהוגן ונתן צדקה יש לו שכר כיון שנתכוין לשם מצוה, וירמיהו קיבל את אנשי ענתות שיכשילם בבני אדם שיהא יודע להם שאינם מהוגנים, אלא דעיקר כוונתו צ"ע, דכיון דבשאינו מהוגן אין מצות צדקה, א"כ מה לי שאינו יודע שאינו מהוגן, הא כל שאינו מהוגן אין בו מצוה.

ובתלמודי רבינו יונה בברכות [מב.]: כתב ש"מ שאסור ליתן צדקה לעני אם אינו יודע שהוא מברך ברכת הנהנין, ומקור דבריהם מהא דאיתא בתלמודי קד: דלא יתן אדם פרוסה לשמש א"כ יודע בו שנטל דיו, וכתב רבינו יונה דיש לחכות ראייה זו, שכיון שמתכוין לעשות מצות צדקה מותר ליתן אף שאינו יודע אם יברך עליו עכ"ל, ובגליוני הגו"כ שם הוכיח מדברי רבינו יונה דיש קיום צדקה אף בשאינו הגון.

בבאמת מדברי רבינו יונה אין הכרח לזה, כי הלא אף מדברי הנימוקי" מבואר דאם נתון למי שאינו הגון אין מצות צדקה, [וכן הוא בספר חסידים] דאם נתון צדקה למי שאינו הגון בעניות ובראות שמים אין מצות צדקה, ועכ"ל אה לא יודע שהוא אינו הגון יש מצות צדקה, וא"כ אף בדברי רבינו יונה י"ל דכיון שאינו יודע יש לו מצות צדקה, אכן עיקר דך מילתא צ"ע, מה לי שאינו יודע, הא מ"מ אין כאן מצוה כלל.

גם צ"ע כי לפי הנהגה דברי הרמ"ה סותרים זה את זה, כי הלא ביד רמה בב"ב שם כתב דאם נתן צדקה למי שאינו הגון לא קיים מצות צדקה, ואף אם הוא היה סבור שהוא עני הגון, ואילו בנימוקי" בב"ק שם הביא בשם הרמ"ה דאם נתן צדקה כי היה סבור שהוא עני הגון ולבסוף נמצא שהוא עני שאינו הגון קיים מצות צדקה, ולכאורה נמצא דהרמ"ה סותר משנתו, וצ"ע טובא בזה.

וכבר עמדו האחרונים כמה דמבואר בב"ק שם דאינו מקבל שכר בנתן צדקה למי שאינו הגון, הלא איתא בעל קידושין מ. דכל שחישב לעשות מצוה ונאסר ולא עשהה מילתא עולה עליו הכתוב כאילו עשהה, ועיון בשבות יעקב ח"ב סי' י' שהקשה למה בירדו גשמים צריך לצאת בצער כמי ששפך לו רבו קיתון מים על פניו, וכמבואר כן במגרי"ל, הלא באמת יש לו שכר כאילו קיים מצות סוכה, משום שנאסר, יעו"ש מש"כ בהג"ה, וז"ל.

והנהגה בזה דנהג במצוות גמילות חסדים יש שני דיונים תלוקים, חדא מצות עשה דהלכת בדרכיו [עשה ח' ופ"א דעות], ויסודו מהלכות דעות להידיב במיתותיו של הקב"ה וליילך בדרכיו הטובים והישירים, ושנית ואהבת לרעך כמוך שצנטונו במצוות שבין אדם לחבירו מחמת ליתא לחבירו, וצ"ע בב"ב דברי רבי יודות.

מעתה מובארים היטב דברי רבינו יונה דכיון דנתכוון במעשיו להימנות לדרכי ה' לזה יש לו שכר מצות והלכת בדרכיו, ומש"כ הרמ"ה דאין שכר מצוה בנדקה לעני שאינו הגון, היינו דאין בזה שכר על מצות צדקה וחסד, כלשון השי"ש לקבל עליוה"ן שכן, אך מ"מ ודאי יש לו מצות והלכת בדרכיו אם כוון להיטייר דרכיו בדרכי ה'.

ובזה תתיישב היטב סוגיא דב"ק שם באנשי ענתות, דהם לא קיבלו שכר כיון שנכשלו באנשים שאינן מהוגנים, והוא דהלא אנשי ענתות רשעים היו ולא נתכוונו כלל לילך בדרכי ה', וא"כ ודאי שאין במעשיהם מצות והלכת בדרכיו, ואך דמ"מ היה בדין שיהא להם שכר צדקה משום שנתקיים מצות צדקה, אך כיון שנכשלו בעני שאינו מהוגן ממש אף מצות צדקה אין כאן, ועיון בקובה"ע באגדות סי' ג' סק"ו שכתב כן באו"מ קצת.

הלא מעתה יביא מעשה אברהם אבינו, כי הנה אחר שהאריך הר"מ בב"א דעות בביאור מצות והלכת בדרכיו להידיב בדרכיו של הקב"ה, כתב הר"מ שם ה"ז והוא שלמדת אברהם אבינו לבניו שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, וההולך בדרך זו מביא טובה וברכה לעצמו שנאמר למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר עליו, עכ"ל הר"מ.

הגאון רבי שמואל אליעזר שטח שליט"א ראש ישיבת מחנה אברהם – חוג חת"ס

בעניני מצות לוויה באורחים

בגמ' סוטה דף מ"ה ע"ב, ידעו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו, וכי עלתה על לבנו שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא שלא בא לדינו ופטרנוהו בלא מוזנות ולא פטרנוהו בלא לוויה. ומהא ליפנין לחיובא דלויה באורחים כשזוגאים חוץ לעיר, וכל מי שאינו מלווה כאילו שופך דמים. [ומדברי הרמב"ם בפר' שופטים מבואר דרמי נמי חיובא על זקני העיר לחקן היטב את האורחים שלא ידעו מקולקלין, וזה ג"כ בכלל בדיעו לא שפכו את הדם].

והנה באמת מדברי הרמב"ם פ"ז מהלכות אבל ה"א מבואר דמצות הלית האורחים היא מצות עשה מדבריהם, ולכאורה הרי מהא דאורחין בפר' שופטים דוקני ב"ד אורחים ידעו לא שפכו את הדם, והיינו שלא ליוו את האורחים וכ"ל, ומבואר לכאורה שיש חיוב מן התורה ללווה את האורחים, ולכן אין דיוקן של הזקנים מנוקים מעון אם לא עסקו במצוה זו. אלא דהר"מ גופיה מיד לבתר הכי כתב, שהרי זה בכלל מצות ואהבת לרעך כמוך, ונמצא דבדאי יש בכך קיום מצות עשה מן התורה, אלא דמה שקבעה על מעשה מטום דהו מדריך בלבד.

ואיכא לבורי מהו נדר יסובת חיוב הלוייה, האם עיקר הוא בכדי למנוע סכנה ונתן לאורח בדרכים, כיון שכל הדרכים המה בחזקת סכנה, ובמה שמלווהו ומראה לו את הדרך הנכונה והשכוח, בכך הוא מנוע ממנו לבא ליד סכנות. או משום כבודו של האורח הנהנין, ודענין הלוייה יש בו ניהוג כבוד, ומשום כבודו של האורח ונהנין בו כבוד זה הלוותו.

ולכאורה נראה דנחלקין בהא מילתא רבותא, דהנה מצונו דברותינו האחרונים שהאריכו טובא אמאי לא נהניי האינא במצוות הללויות האורחים. והנה בספר באר שבע מבואר טעמא דחזתא בזה, דכיון דכל הדרכין חמה בחזקת סכנה לכן לא מחייבין ליה לבעל הבית ללווה את האורח ולסלק את צדקו, והיינו דלא חייבתי התורה לקיים מצוה זו בנותא דאיכא סכנה למלוה, עכ"ל. והדברים מחדשים מאד, ולפי דבריו עליו לומר דבומננו גברה הסכנה יותר בדרכים מאשר בומן חו"ל, וזה תימא לומר כן, דבפשוטו לא נוגר את המציאות. ועוד תמה עליו בעל העיון יעקב על העין יעקב, דאפילו בכה"ג נמי נימא דלכל הפחות יתחייב ללוותו עד מקום הסכנה ומאיה טעם נפטר אורח לגמרי מחובה זו.

והעלה בעל העיון יעקב טעמא אחריתא, באופן הפך מדברי הבאר שבע, דכיון דהאינא כל הדרכים מתוקנים ומכונים את האדם למקומו הנצרך, לכן אין כל צורך בלוויה האורח על ידי המלווה, דאף ממצעמו יכול הוא למצוה את הדרך בשופי. והיינו דהאינא אין כל צורך לאורח שלוותו ויראו לו את הדרך אטר ילך בה.

ברם בדרכי משה חו"מ סימן תכ"ז מבואר הדעתם דלא נהגו האינא ללווה אפילו תלמיד לרב עד פרסה משום דכתיב כולי עלמא מחילים אם עד כבודם ולכן אין צורך ללווה, [ויש לילך עם האורח וכו' עד הרב עד השער או ד' אמות ויראו להלן], עכ"ל. ומאיה נמצא דבעל הדרכים משה משמע דהני דאיכא צורך אף כחיים אורח הכי לא רמיא עליהו מצוה זו משום דאיכא מחילה, אבל לאורך רבותא לא מצונו האי סברא דמחילה ופוטרת, ולדלדיהו טעם הוא משום דכתיב ליכא צורך, אבל אף אית בה צורך לא היינו פוטרים אותו משום מחילה, והיינו משום דלדידיהו אין החיוב נובע משום כבוד וכדומה, אלא בכדי להציל את האורח מלבא ליד סכנה.

ואולי מצוין למימר דבאמת איתא דתרויהו, דבמקום שהדרכים המה בחזקת סכנה מחמת ששורפים בהם ליתטיב שודיהם, או שהמה מלאים עם תרומות ובקעות תלוקים וכדומה, או איכא במצוות הללויה ענין של חשש סכנה שבוה לא מהני מחילה, אלא בענין שהמאורח יכריח היתא את האורח וילמד אותו להשיג מן הסכנות העלולות לכא עליו. אבל בנותא דלא שכיח כלל סכנות וליתנייהו להני חששות בהו, כבהאי גונא בודאי אין חובת ההלוויה משום חשש סכנה אלא ענין של כבוד והנהגה של אהבה וחיבה ורעות.

ושמעין מהא מדברי הדרכי משה בזה, דאפילו בנותא דאיכא מחילה לכן אין חיוב ההלוויה והני מצוה, מכל מקום רמי עלן חיובא דמחילה ביהוה כל דהו, עד השער או לפחות ד' אמות, [ובליקוטי הלכת לרבינו בעל החפץ חיים על סוטה שם כתב בהערה, דאם השבילין מקולקלין מאד ורגילין לטעות בהם אין יוצאין ידי שמנים ללא לוויה].

ומוכח מהו דהאי לוויה הוא מילתא באפי נפשיה ואינו אורח דין כחובת הלווה דעד פרסה או עד תחום שבת, [ויל"ע עד איהו שער הוא צריך ללווה אם שער הבית או החצר, והיכן הם הד' האמות, אם מחוץ לבית או גם בבית עד הפתח כמי, וצ"ע בכירור הדרכים בהו].

וכנראה דהאי חיובא הוא דין חיוב מחדש וכמבואר במהרש"א סוטה שם, ד"הוא דבר גמולתי והמלווה ניצול מהחזק דמטא לדידיה, כיון שהתחיל ללוותו ד' אמות גם כערי העיר כותנתו דעתו להצילו בדרך, ומשכחתי ורצונו מהני ליה לחבירו בכל הדרך להצילו על דרך רצון יראוי יעשה, או שמלאכי של המלוה גומרים מחשבתו ורצונו לילך עליו המתחיל ולהצילו בדרך, וטעם זה הוא באהבת חסד בהערה שם.

וכעין זה מבואר נמי בקרן אורה בסוטה שם שכתב קצת באופן אחר, כי המלווה את חבירו מנביח כחווה על המלווה, והמלווה נותן תחת רשות המלווה, וכשכל זה ניתן הכח לפרעה להשתעבד בבניו של אברהם, מפני שליווהו לאברהם והמשקיף כחווה ורשותו לשלוט בוועו וכ"ל, יעו"ש שם עוד בזה.

ובעיקר השלחן כתב טעם אחר לפטור כתיב מחובה זו, משום דעיקר החיוב נהוג דוקא שצויה לדרך יחיד, והוא עלול להיקעל לכל מיני סכנות האורחות, אבל אם נוסעים בחבורה וברבים או ליתא להאי חיובא, והחיים הרי נוסעים ברכבת או במכונתית עם אנשים נוספים, עיי"ש בדבריו. ולפי זה הנוסע ברכב יחיד אולי כן יש מקום לקיים מצות לוויה, ויל"ע בזה. אומנם באמת כשהאורח נוסע ברכב יתכן מאוד לומר דמעיקרא לא חייל על המלווה חובת לוויה, ולא מצונו להאי חיובא אלא בחוץ ברגל, [ואולי אף כשנוסע על הגמלא או על התמור נמי אינו מחויב הוא לרכוב אחריו, וצ"ע בהו].

[שביבי אש עה"ת, ח"ה פ"א שופטים]

אברהם אבינו מלמד אותנו בפרשתנו על חשיבות מצוות הכנסת אורחים וחז"ל דורשים כי גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכניה. היתכן? הלא דבר הוא וחיידוש עצום להקדים פני האורח על פני השכינה הקדושה.

אין זאת אלא שראה אברהם אבינו וממנו דרשו חז"ל, כי יסוד מצוות כנסת אורחים, עשיית החסד באופן המרומם והנעלה, מעלה גדולה וחשובה יש בה עד כדי כך שגדולה היא כזאת.

כי טבע האדם להיות עושה חסד לעצמו, טבע האדם לדאוג לצרכיו הפרטיים והאישיים גם בעניינים שבגשמיות וגם בענייני רוחניות. האדם עמל למען הצלחתו האישית כי זה הוא טבעו ובהוה הוא חפץ כל ימיו.

עשיית החסד, יש בה את החידוש הגדול שהאדם נותן ומעניק לוולתו, נותן משלו ועושה חסד עם הבריות, מייטיב עם בריותיו של הקב"ה, זוהי שלימות מיוחדת שיש בה התנדבות בבורא העולם כי הרי הוא רצונו יתעלה להטיב בעבור הבריות והוא השותף לו במעשה זה, הרי הוא מתדבק בדרכיו ובמעשיו.

הבה נחשוב עד מה היה העולם שונה אילו כולם היו מתדבקים ברצונו יתברך להטיב עם הבריות ולחשוב כל זמן ועת על טובת הזולת, אילו כולם היו דבוקים במידת החסד ושלא על מנת להתפרסם ולעשות ממנו קרדום לחפור בו כי אם בעצם מהותם היו כאלו.

מצד אחד, אף אחד לא היה מפידי מכך, כי הרי לכל אחד היה טוב כי לא הרי מצבו של האדם כשהוא ליחיד דואג לעצמו, כפי שמצבו יהיה אילו כל העולם דואג לו והוא דואג לכל העולם וכן הלאה כולם דואגים לכולם, הרי הטוב שבעולם היה מגיע לדורות נעלות ומיוחדות שאין כמותם ואילו הרוע היה נעלם כליל.

יש בעשיית החסד שלימות של טוב מוחלט לכל העולם כולו שאין בו חיסרון כלל אלא מעלה בלבד. ובהתנדבותו בחסד ובמחשבה על עשיית הטוב המוחלט לכל אחד מבריותיו של הקב"ה נזכה לדורה רוחנית נעלה ומרוממת.

מהנה צ'חק ת"ל
ת"ל 1966

ה

מכון ירושלים
הופיע גליון חדש

מוריה

גזנות ראשונים ואחרונים, מכתבי תורה ואיגרות

חידושי תורה והלכה מברנן ורבין, פרקי עיון ומחקר, הערות והארות, בשדה ספר ועוד

להשיג בחנויות הספרים - מחלקת מנויים 02-6510627

הרה"ג אליקים דבורקס

מעלת מצות הכנסת אורחים
הלכותיה ומנהגיה

חמנינו ז"ל הפליגו בשבחה של מצוה זו וכפי שמוכר בגמ'¹ שבת דף קכ"ז ע"ב – גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה. לכן הרה"ה לכן שואבה ביקש מה' לא לעבור ממנו כל עוד הוא טרוך באורחיו, הרי דהניח אצ"ה אתה קב"ה שבא לבקר בחליו והלך להכניס אורחים, צא ולמנו כמה הרחיבה התורה לספר כיצד לקיים אצ"ה מצות הכנסת אורחים, פרטה את הסיפור לפרטי פרטים ולא פרטה כל מצוה אחרת ללמדך בחיבתה של מצוה זו לפני הבורא. תבדך וכדי להורות לנו מצוה זו כיצד נוהגת, כיצד מספר נפשו אבי האומה עליה.

על הפסוק 'וירא איליו באלוני ממרא' אמרו חז"ל בבי"מ דף פ"ו שזה היה יום שלישי למילתו ולפי דברי המפרשים אברהם אבינו היה אז בסכנה מפני שבוים הלכו למילת גדול יכולים להודור חברות ועכו"ז אברהם אבינו יצטרך שלא היה אורחים באים וכפי שמביא רש"י עה"פ 'ויראו את פתה האהל לחם כוח' – לפי שראשו מצטער שלא היו אורחים באים הביא המלאכים אל אברהם כדמות אנשים וא"כ משמע שאברהם אבינו רצה לקיים מצות הכנסת אורחים אפילו בכת צערו ומכאובו, וכבר כתבו האחרונים להניח הרי מצות הכנסת אורחים מחייבת רק כשוארחים מודמנים לפניו אבל אין לו חיוב לחפש אחריהם ועוד היכן שיש חיוב על האדם להצטער מה שאינו יכול לקיים הכנסת אורחים במקום שאין אורחים הרי אונס ולא מצונו בשום מקום בחולו דכשאין אחד מחיוב לקיים איזה מצוה? והתורה גופא פטרה מלקיים שיהיה מחויב להקטער? הגאון רבי שלמה היימן זצ"ל כתב להסביר להכנסת אורחים של אצ"ה שתי כוונות היו לה וכדברי חז"ל עה"פ 'ויעש את שלוש' שמלבד שהאכל לחם לרעבים עוד ביקש להורות בהוה לבריות את מדת החסד שיראו ממנו וכן יעשו, את זאת יכל א"צ ע"ה להשיג אף במבט שלא נתייחס במצוה וישמאל ודומנו לו היתה היתה חשובה בעיני המשימה להקנות לבריות את מדת החסד. וכן כתב בס' ישמח חיים להגרי"ב בארון זצ"ל סימן נ"ד.

בגמ' שבת דף קכ"ז מביאר דמצות הכנסת אורחים הוא בכלל גמילות חסדים וכפי שכתב רש"י (שם) – הכנסת אורחים וביקור חולים היינו גמילות חסדים, ובמהרה"א ברכות דף ז' ע"ב חז"ל המצוה הגדולה שבגמ"ח, ולפי"ז היות חיוב מדאורייתא היינו בכלל ואהבת לרעך כמוך או מהפסוק והלכת בדרכיו, אולם הרמב"ם בפי"ד מהלכות אבל כתב דהוא מ"ע של דבריהם, אמנם שיש ספק וכח הדכל ממל"ד 'ואהבת לרעך כמוך', ומפורש בעל הקה"ת ספר שו"ת גמ"ח מדרבנן, וירצא לפני"ז כשאדם מכניס אורחים מקיים מ"ע מדאורייתא וכ"כ בס' אילת השחר פרשת ראה (עי' רבינו יונה בברכות פ"ג דף י"א), אולם במשנה ברורה (סימן ע"ב וביבואר הלכה ד"ה ביום כתב דכל גמילות חסדים שכתב הרמב"ם הוא מדרבנן ולא מדאורייתא. השל"ה"ק בפרשת כי תבא כתב דפרשת הכנסת אורחים נלמד מהפסוק והלכת בדרכיו כי אנו אורחים בעולמו.

וראי לציין שהמושג של "אורחים" אין הכוונה באנשים שיש להם בעית המלוכה ולא חסר כל אוכל בבתים ומתארחים לשהיה קלה וכפי שכתב הרמ"א ארי"ח סימן של"ג ח"ד ו"ל"א מיקרי אורחים אלא שנתארחו אצלו בביתו (היינו עם לינה) או שיומן אורחים שנתארחו אצל אחרים, אבל כשיומן חבירו (שיש לו בית וכן באוהת העיר) לסעוד אצלו לא מיקרי אורחים ואינו סעודת מצוה רק סעודת השירות. (עי' שו"ת משנה הלכות חלק ט"ז סימן קל"ב), אולם מדברי ספר החיים לח' החיים המהר"ל מפראג משמע שהחלק על הרמ"א וכחב להיפך חז"ל "ורואי לאדם לקרב שכניו ומיודעיהו אפילו הן עשירים יכניסם לפעמים לביתו כדי לכבדם ויהי מצות אורחים שמנו חז"ל.

נפסק בשו"ע ארי"ח סימן רע"א – כשיבוא לביתו בלי שבת נהנה לאכול פתו. וכחב המשי"ב היינו לקרש כדי שיוכר שבת בעת תחילת כניסתו, ואם אינו תאב לאכול יכול להתמקח מלקישי עד שיערב, ומ"מ רואי אם יש לו אורחים ובפרט אורח עני לא יאחר הסעודה וכינן שהם מוטלים על לא יוכל לעובבם בשביל שהוא רוצה לקיים מצוה מן המבורה, וז"כ בשער הציון סימן קרל"ט ב"ש. בה"ש דבר אברהם ח"ב סימן א' מובא משמע מתחפץ חיים רבי דהמארח עני לסעודת שבת מיד בבואו מביהכ"נס צריך לגמור ולסעודת חיים"כ **היום עובר מיד בכל תאחר**, והרי"ב ליב על של הפסוק שאין צ"ה **פתיח** "שלום ושלום" רק לאחר המוציא שכן גם מלאכי השדת מסיכימים להתמקח שלא להרעיב את האורחים. מובא בס' גליתיו שיש (להגרי"ב עניגל) שכתב דף קכ"ז בשם המהרי"ל בליקוטיו עמוד פ"ו י"ב הכנסת מקום שנזכר מצות הכנסת אורחים ו"ל דווקא שבת עשירות ומכובדים כשנתאכסנו אצלו שאו יקבלם וסברי פנים יפות לנהוג בהם כבוד ולהכנין פתוקים בשבילם וסברי מאבצרה אבינו שסבר שהמלאכים היו אורחים והרהבו להשתוח עברם בשבילם ג'. שוורים להאכלים השגנות בחדר, כל **הכנסת ענינים בכלל דוקא היא**, ומשמע שחולק פני אורחים חשובים מקבלת עניים, קבלת פני אורחים חשובים הוא בכלל הכנסת אורחים וקבלת פני אורחים שאינם חשובים הוא בכלל דוקא, כתב הפרי מגדים יור"ד סימן ק"מ וסי"א ס"ק א' בשם המהר"ש שמש"כ

רבינו הגרי"ש אלישיב שליט"א

בביאור ההוכחה

שאשה צרה עיניה באורחין

[ב"מ פ"ז ע"א, כתיב קמה וכתיב סולת, א"ר יצחק מכאן שהאשה צרה עיניה באורחין יותר מן האישה, ופרש"י, היא אמרה קמה והוא סולת, וסולת עדיף מקמה]. והנה רחוק לומר על שרה אמנו, שהיה בודעתה לפחות ממה שצוה לה אברהם.

והנראה, עפ"מ"ש"כ הרמב"ן שהיה קמה להוציא ממנו סולת, והשתא נראה שאברהם צוה עליה ליקח ג' סאין קמה, והוא נתכוין לתנפה ממנו את הסולת. והיא סברה שכוונתו ליתן הקמה כמות שהוא. נמצא שלא נתכוונה לפחות כלל, אך הא גופא שסברה שרה שנתכוין ליתן קמה כמות שהוא, זה ראייה שאשה עיניה צרה באורחין יותר מאיש.

(הערות ומסכת ב"מ פ"ז ע"א)

חזונה הראייה להתכבד לפני האורחים היינו אורחים יקרים וחשובים כי לפני הקבצים לא שייך המושג ראי להתכבד אולם כבר כתבו האחרונים לציין דרש"י בברכות דף מ"א ע"א ד"ה שאני שמתם אורחים היינו עניים (עי' בהגהות יד אפרים חיר"ד סימן ס"ח ובפתחי תשובה יור"ד סימן ס"ט ס"ק י"ג בשם ספר סולת למנהג).

* *

דנו האחרונים בנידון שכן שבת בהשכרת חדר לשבת בלבד, דעת המג"א שאסור להשכיר חדר ללון בו בשבת משום אסור של שבת. וכן דעת המשני"ב, אולם המהר"ם"ס בספרו דעת תורה סימן כתב – ואולי כיון דהכנסת אורחים מצוה דומה זה למשי"כ בשו"ע דמותר לשכור חזנים להחפלו בשבת שזה מצוה מצוה, ומשמע שאף אם נוטל שכר ע"ז מ"מ נחשב לדבר מצוה משום הכנסת אורחים. (עי' מג"א רמ"ז ס"ק ג' וסימן ש"ז ס"ק ז' ובמשני"ב (שם) ס"ק י"ט שו"ת באר צבי ח"א סימן י"א שו"ת דברי ישראל (ועל"ז ח"א סימן ק' שו"ת דברי משה (הלבשטאם) ח"א סימן ט').

* *

בשו"ת צ"ח אליעזר ח"ד סימן ל"ד פוסק שמוטר לעשות קרח בשבת ומביא ראי" לכן מדברי מהר"ח אור ורוע סימן ס"ג דמשום כך מותר ליתן לתוך השלג והברד אצ"ע שהוא פסיק רישא משום דבמקום מצוה הותר פסיק רישא ולהתענג בשבת הוא במקום מצוה, ולפי"ד הרמ"א במקום צורך, והביא ראייה מדברי הלבוש סימן ש"יה שבשביל אורחים הוא לצורך וה"ה משום עונג שבת, אולם בשר"ת כוכבי יצחק חלק ב' סימן ב' כתב שאין להביא ראי' מדברי הלבוש דהכנסת אורחים עדיפא דהוא כבוד הבריות וגם צורך מצות הכנסת אורחים כמבואר בשבת דף קכ"ז, וכבר מצונו שהקילו חכמים לנעין כמה דברים משום אורחים וכפי שמוכר בארי"ח סימן תקי"ט ש"ה ושורתה הרבאיה ביר"ט אפילו שלא לצורך לא שאלו משאת דגלות כדרך שהיה עושה בחול אלא צריך לשנות, ואם יא אפשר כגון שזימן אורחים וצריך למהר ולהביא לפנינם עושה דרכו, מל"מ מובא בגמ' שבת דף קכ"ז ע"ב מי שיש לו אורחים בשבת ואין לו מקום להניסם ויש לו אוצר של תבואה מותר לפנותו בשבת כדי להכניס אורחים אפילו באופן שאם לא לצורך מצוה יש בוה משום אכבוד כבודו בשבת או משום עובדין דחול וע"י בס' ארי"ח סימן של"ג.

* *

לגבי הכנסת אורחים בשבת ויר"ט ע"י בהקדמה לשב שמעתתא ד"ה סלולה בגדול מעלת הכנסת אורחים ביר"ט יותר משבת, ומשל למה הדבר דומה למלך שנתארח אצל כפרי והוא לא כיבד אותו כראוי והמלך לא כעס עליו, ואח"כ בא אחד והומין למלך וגם לא כיבדו כראוי והמלך כעס עליו, והחילוק הוא שהראשון לא כבוד כראוי אך גם לא הומין למלך שהמלך בא מעצמו משא"כ השני הומין למלך ועכו"ז לא כבוד אין זה אלא שאינו מכבד המלך כראוי, והרי"ד לענין שבת ויר"ט שבת שקבעו וקיים ומעצמם באו האורחים, משא"כ ביר"ט מקישי ישראל והזמנים שלכל ישראל מקדש את הי"ט צריך לכבד את המלך ביותר ומכבדים אותו ע"י שמזמינים אורחים (עי' רמב"ם סוף פ"ו מהלכות יו"ט).

* *

חז"ל הפליגו מאד במעלת הכנסת אורחים ובגדול שכרה, ויש להבין מדוע מעלתה נתיחדת יותר משאר גמילות חסדים שעושה אדם עם חבירו? המהר"ל בספרו נתיבות עולם (נתיב גמילות חסדים פ"ד) כתב שכאש אדם מכניס אורח שנברא בצלם אלוקים נחשב כאילו מכבד את הקב"ה בעצמו. ויש שכתבו להסביר שמצות הכנסת אורחים שונה משאר גמ"ח שבכל חסד שאדם עושה עם חבירו עדיין הנותן משאיר לעצמו את הפנייה שלו את ביתו, משא"כ כשמכניס את חבירו לביתו ומאכילו ומשקרו ורואה לכל צרכיו הרי הוא מוותר על פרישותו ולביתו האורח, לפי"ז מעלת הכנסת אורחים דווקא כשמכניס לתוך ביתו, אם אך דוגא לצרכיו במקום אחר אעפ"י שרואי חסד הוא אינו בכלל מעלת הכנסת אורחים (עי' בס' אמנוה ובסתחן למרן החוה"א זצ"ל פ"א אות י"ג). כעין כי מוצאים אנו בגמ' סנהדרין דף י"ט – כל הגומלל יתום בתוך ביתו כאילו יתו, וכחבו האחרונים לדייק דווקא בתוך ביתו שמפקידי את ביתו למען היתום, אבל אם מפרנס היתום במקום אחר אין זה נחשב כאילו יתו.

* *

מובא ברש"י לוי יצחק בפרי"ב ז"ע מה ההבדל בקיום מצות הכנסת אורחים כתיב אברהם ללוט, שאצל לוט נאמר 'ויבואו שני המלאכים סדרו"מ' ואו יעיש להם משתה ומצות אפה", היה צורך שיראו בעיניו כמלאכים גדולים וחשובים כדי שכניסם לביתו, ואילו אצל אברהם כתוב 'וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו' אנשים פשוטים כסבור שהם ערבים ובכל זאת 'וירא וירך לקראתם' זו כרת הכנסת אורחים אמיתית.

* *

בס' תוכחת חיים להגרי"ח פלאגי זצ"ל מפרשת וירא מובא שהכנסת אורחים הוא ביטוח מפני שריפת חז"ל 'ועיני ראו ולא דו משה' כי כן נראה הוא בת"ח אחד וזכר וירא את ה' ונודב בדבת הגם שאינו עשיר אורבה היה נצרך מאחרים ולמרות זאת היתה דרכו להיטיב ולהכניס אורחים בתוך ביתו. פנע אחת בא אליו אורח בוכה בקול רם שלא היה לו מקום ללון ואעפ"י שאל היה האורח ח"ד גדול נכמו דחמיו וקבלו בתוך ביתו כסבר פנים יפר ובשמחה ובטוב לבב. רבי חיים פלאגי ממשיך לספר שאחרי מזה אה הכל שערו כן השמים שכשהיתה שריפה סמוך לביתו ולא היה אפשרות שינצל אחת ע"ד כן כעבדו"ה עצמו כבר התיאש לגמרי מכל נכסיו, אבל מן השמים ריחמו עליו והואש לא ננעה בבית והיה הדבר לפלא עצום וכולם ראו בחוש שהיה זה בזכות מצות הכנסת אורחים.

משמיה דרבינו האבי עזרי

ומכבוד מו"ח שליט"א שמעתי בביאור, גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני השכינה, דהנה המקבל פני השכינה הוא עומד לפני ה', משא"כ המכניס אורחים זוכה להתבדק בשכינה ולהכניס ולחיובק בדרכי השכינה מה הוא רחום אף אתה רחום מה הוא גומל חסד דו"ק בדבר כי עמוק הוא. (שערי אורה לחתנו הגרמ"צ ברגמן, ח"ב עמ' נ')

חקירות הלכתיות

הרה"ג אלחנן פריץ

מעשר כספים

כיון דיך הסוכרים דיך להפריש מעשר כספים מחפלים, וכדמשמע משו"ת שאילת יעב"ץ בח"א (ובד"א כתב דאם החזו"ל זללה"ה לא כן.) יך לזון מדוע האוכל צחתונה לא יפריש, הא כתב הרמ"א (אבהע"ז סי' כ"ח) לדאס אורח יכול לקדש אשה צאוכל שמקבל, ומוכח שזכה צאוכל, וא"כ כיון שזכה האורח צאוכל, והוא פלו, יתחייב צמעשך כפי אשך זכה. ובשלמא אם מעשר כספים מנהג, אפשר שלא נהגו צזה, אצל לסוכרים דמע"כ הוא מן הדיו א"כ חייב לעשר כל דבר ממנו, וגם לעשר כל ריוח שהרווח אפילו לכל אכל חזירו, וראה איגרת הרמ"א דהוא חיוב גמור.

ואפשר, דכוונת הרמ"א דוקא אם מתכוין לזכות, או אז האוכל פלו ומקדש בו, אצל מי פלא מתכוין לזכות לא זכה ולכן פטור. ואמנם אכתי משתדשי ליה ומאסו זה לכא' חייבו.

ועוד, כיון שאין זה ריוח, שהרי מזמין חזירו תמורת זה, וכפי המנהג לתת מתנה, דאפשר דהוא כעין שכר האכילה, לכן לא נהגו צזה.

דין לכס במציה

הלכה היא מלה גזילה פסולה דילפינן מחלה דבעינן 'עריסותיכו', אף מלה דעינו לכס דג"ש לחס לחס. (משני"ב סו"ס ת"ד). והסתפקתי אם דין "לכס" היינו שיהא פלו ממש. או דין לכס, היינו דסגי צהיתר אכילה.

ובכס"מ ומנה"ח קורקוס פ"ו מציוכורים הל"ד משמע להדיא דסגי צהיתר אכילה, וא"ל "לכס" ממש, ברס, פשטות הענין דיך דין לכס ממש, וכן הוא לשון המשני"ב פס: "אם פאל מלה יאך צה, דהא פאלה ע"מ לאכלה ולא להחזירה דעין א"כ הרי היא פלו ממש". ומשמע דלא סגי צהיתר אכילה, ולכן להניש את המילוס "פאל ממש".

מצת אורח

ונפק"מ צזה. לענין אורח האוכל לאל בעה"ב, אם אריך להקנות לו את המזות, דאם דעני היתר אכילה הא איכאל. אצל חס דענין "לכס" ממש כבר נודעו צשערים דצבי הרש"ב צ"מ (דף פת. ד"ה ולוקח) שכתב להדיא שאוכל פל אורח אינו נתקש פלו ממש, וא"כ לא יאל יר"ח צמלות פת צסה רק היתר אכילה. וכבר כתב להחמי צזה צשפת אמת כ"ה ע"ה צ"ב דעין צבדכיו.

לא תרדה בו בפרך

מפורסם מאמרו ז"ל "כל מה שיאמר לך דעל הבית עשה חוץ מאל". וראה את הפירושים השונים צשו"ע ארי"ח סי' ק"ע. יך אומרים שכוונה לא לרחוב העיר לקנות דבר זה או אחר. ואמר לי חכס אחד שפירשו אלכס "חוץ מאל" היינו שמיילה זו הייתה בר"ת שעינינה "חוץ מאל חיסור", פלא צשמוע למארח פלאש יך כל חיסור צבקשמו. יך פלאול צזה, ידוע החיסור לא תרדה בו צפרך שהביאו רבנו יונה צשע"ת שער ג' אות ס', ומפורסמים דברי החת"ס צגיליון ההלכה ארי"ח סי' קס"ט: "אסור לשעצד צחינים כלל ולא גרע ממונו פל השני פאסור כלל שמתקש בו פלא מעמות". ומעתה יך להתבונן מדוע עשה חסר להם כס שיאמר לו דעל הבית והרי דעל הבית נכשל צחיסור לא תרדה בו צפרך. ואף כאשר מפליר המארח צאורח לאכול עוד מהמנות פאשך הניח לפניו פאשך כי גם זה נחשב דרייה צבו חורין. ומעתה אורח המשתף פעולה עם הלחץ פל דעל הבית הרי הוא מכפילו צחיסור זה. וידוע כי גדוליו עולס הכריחו עכמס מלוות המארח כדי לקיים הלכה פל כל מה שיאמר לך דעל הבית עשה. ואפשר כי גרד מלווה זו כל מה שיאמר לך דעל הבית עשה היא כתשלוס שכר ע"ד החירות, מנאל פאשך אמן פלא תרדה כלל.

עקרי הענין

א. מקור הענין. הכנסת אורחים היא מכלל מצות גמילות-חסדים. ראה שבת קכז ע"ב רש"י ד"ה ה"ג הני. וכתבו ראשונים שמצות עשה של דריהם ללוות האורחים, ואף פי שהיא מצוה מדבריהם, הרי היא בכלל ואהבת לרעך כמוך, שכל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותם לאחריך בתורה ובמצוות, רמב"ם אבל פ"ד ח"א. וצ"ל למה ייחד הרמב"ם המ"ע מדבריהם על לוי וליה על הכנסת אורחים בכלל, וגי מפני שהענין שם בגמ"ח שבגופו כביקור חולים וכו'. שמצות גמילות חסדים בכללה היא מן התורה, אבל פרטיה הם מדבריהם קריט ספר אבל שם. וי"א שמקיים מצוות והלכת בדרכיו. כ"כ בשליח וז"ל מכל מקום היא בכלל מצות עשה ד'ההלכת בדרכיו' (דברים כח, ט). וזה לשון סמ"ג בחלק עש"ן במצוה ז': ללכת בדרכיו הטובים והישרים, שנאמר (שם) 'והלכת בדרכיו'

ב. מצות לייית האורח. כתב הרמב"ם בהלכות אבל שם ושכר הלויה מרובה מן הכל – והיינו משאר הפרטים הכלולים במצות גמילות חסדים – והוא החק שחוקק אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה, מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותם ומלווה אותם. לויית האורחים היא אחת ממצוות גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור, כביקור חולים והכנסת כלה וכיוצא וע"י פה"מ"ש הרמב"ם פאה פ"א מ"יא ור"ש שם ע"פ הירושלמי שם, אבל גמילות חסדים שבממונו, כגון להאכיל הרעבים, יש לה שיעור ראה פה"מ"ש ור"ש שם, וממילא האכלת האורחים וסיפוק צרכיהם הם בכלל גמ"ח שבממונו. ולגבי שלי"צ להוציא יותר מחמושו ע"פ כתובות נ א ע"י"ש ברמב"ם בפניה"מ.

ג. מעלת מצוות הכנסת אורחים גדולה הכנסת אורחים, לדעת ר' יוחנן, כהשכמת בית המדרש, ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת ביהמ"ד. ראה שבת קכז א, ע"פ דוק לשון המשנה שם. וע"י שאילתות שאילתא אי שגורס מביטול בהמ"ד, ולא מהשכמת, וע"י העמק שאלה שם בפ"י גי' זו. כתב החפץ חיים לכתוב לבעל תפן חיים ח"ג פ"א, ע"י"ש בארוכה, ולפ"י פסק כרב דימי ולא כר' יוחנן. שלפ"י, שהמשכים לילך לבית המדרש ונדמנו לו אורחים יתדה הליכתו לביהמ"ד מפני מצות הכנסת אורחים, ודוקא כשאין בביתו מי שקבלם כהוגן, שאם לא כן הרי זו מצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, שאין תלמוד תורה נדחה מפניה. וע"י בעיון יעקב שם ובהגהות ריעב"ץ פירוש אחר שם בסוגיא. גדולה הכנסת אורחים והמקבלת פני השכינה, שנאמר בפרשתנו (פרי וירא) ויאמר, ה' אים נא מצאתי חן בעיניך לא נא תעבר מעל בעדך רמב"ם אבל שם ה"ב והבאי הכתוב שלפניו וירא והה שלשה אנשים, והבדל אברהם אבינו את הקב"ה והלך לקבל האורחים וע"י רש"י ע"ה"ת שם ותוס' בי"מ פ"ב ד"ה הויה וכו"מ סיוה"ת שם. והיא אחד מן הדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ע"י"ש בגמ' שבת שם, ובספר כד הקמח כתב שמצוה זו היא סגולה לבנים. [ראה שם בערך אורחים].

ד. החיוב להתאמץ במצוה זו. לעולם ישתדל אדם בהכנסת אורחים, שאין לך מצוה גדולה מזה מאירי שבת שם.. והמסובח שבמצוה הוא הכנסת אורחים, ושכרה גדול עד מאד מנובת המאור לר"י אלנקוה ח"א עמ' 39. ואמרו: בגמ' מנחות צז א. בזמן שבית המקדש קיים מוצב מכפר על אדם, ועכשיו שאין בית המקדש קיים שלחנו של אדם מכפר עליו, ופירשו הראשונים [פ"י רמ"ח] שהיינו בהכנסת אורחים שנתנו פרוסה לאורחים. והרבה הפליגו חכמים במעלת מצוה זו בתלמוד ובמדרשים ובספרי המוסר. ואף יותר מכך בני העיר כופים זה את זה על הכנסת אורחים. ראה מרדכי ב"ב פ"א סי' תע"ב בשם רבנו מאיר; ורמ"א בשו"ע ח"מ קט"א, ש"ך יו"ד סי' נ"ג ס"ק א.

ה. חילוק באורחים. אף בעשירים שאינם צריכים לטובתו מקיים מצות הכנסת אורחים בזה שמקבלם בסבר פנים יפות ומשתדל לשמדם ולכבדם לפי כבודם. מהרי"ל בקלוטוס שבסוף הס', וכן הבינו בדעתו ביש נוחלין ובאהבת חסד ח"ג פ"א. וע"י בתורת האשם להתו"ש והובא בסולת למנחה כלל טו שמשמע שהבין שהכני"א היא רק בעשירים, ובעניים מקיים מצות צדקה בלבד. ויש שנתנו טעם לדבר, לפי שכל אדם עני הוא בדרך. יש נוחלין ע"פ פאה פ"ה מ"ד, ואין לו תשמשים הצריכים לו כמטה וכסא ושולחן ומנורה ובהכנסת אורחים עניים מקיים שתי מצוות, מצות צדקה ומצות גמילות חסדים שלי"ה.

אף על פי שמצות הכנסת אורחים היא אף באורחים עניים הארץ, מעלה מיוחדת של באורח תלמיד חכם, ואמרו בגמ' ברכות י ב: כל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו - ומאכילו ומשקהו - ומהנהו מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מקריב תמידים, ולמדו מאליע שנתארח אצל השוגמית ואמרו: איש אליהם קדוש

הרב מאיר שולביץ

הוא עובר עליו תמיד. [מלכים ב ד ט. ברכות שם. ובמדרש ויקרא פ"ד אמרו כאילו מביא בכורים, וע"י"ש הלימוד.] ואמרו והלא דברים קל וחומר ומה יתרו שלא קרב את משה אלא לכבוד עצמו, הציל שאלו את בניו, המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אמת כמה וכמה. ראה ברכות סג ב, וע"י"ש עוד ק"ו ממצרים וק"ו מעובד אדום.

תשובות ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בעניני מצוות

הכנסת אורחים שלח לר' מרדכי הגר ניו יורק
א. גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכניה, מי שבאו אליו אורחים ומחמת כן יצטרך להתפלל ביחידות האם נאמר שגדולה הכנסת אורחים ויתפלל אח"כ ביחידות.
תשובה: אולי.

ב. האם הולם בזמן הזה יש קיום מצוה של הכנסת אורחים בגוויים. **תשובה: לא.**

ג. מצוות ליווי בזמננו. האם מצוות ליווי האורח שייך בזמננו. **תשובה: כן.**

ד. גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכניה. הנה קיי"ל שגדול ת"ת יותר מההצלת נפשות, ואעפ"י מבטלין ת"ת למצווה עוברת, והכי נמי כאן מה הראיה שגדולה הכנסת אורחין יותר מקבלת פני שכניה, אולי באמת קבלת פני שכניה גדול רק יש דין שמפסיקין למצוה עוברת.
תשובה: רק ת"ת שהיא מצוה מיוחדת. אולי כוונת רבינו שה ת"ת שהיא מצוה תמידית בזה יש דין שאפילו שהיא גדולה מכל המצוות מפסיקין, משא"כ הכנסת אורחים שאינה מצוה תמידית, ואם בכל אופן היה דין להפסיק בשבילה בע"כ שהיא גדולה מקבלת פני שכניה

ה. [הכנסת אורחים עובדי ע"ז.] הנה רש"י כתב שאברהם אמר להם שירחצו את רגליהם שסבר שהם ערביים שמשתוחים לאבק רגליהם, ומכיון שהיו עובדי ע"ז, הרי היו רשעים וא"כ מדוע יש מצוה להכניס אורחים כאלו.
תשובה: שחזרו בתשובה. ואולי הכונה שחייב אולי חזרו בתשובה.

ו. מצוה בו יותר מבשלוחו. האם בהכנסת אורחים יש את הכלל של מצוה בו יותר מבשלוחו, ויש ענין שבעל תורה בשביל זה, דהרי מצונו שאצל אברהם השתדל בעצמו "ואל הבקר זה אברהם", וצ"ע שהח"ח כתב באהבת חסד ח"ג פ"א בהגה"ה שלא יבטל תורה אלא יעשה ע"י שליח.
תשובה: אברהם לא ביטל תורה משום זה. אולי כוונת רבינו שאצל אברהם היה יכול ללכת בעצמו אל הבקר וללמוד תורה חוץ כדי כך, משא"כ במה שדבר הח"ח, וכמו שמסופר על מרן הגר"ח שהיה שולח את בנו ללחיות שיתרגל ללכת ולשבו בלימוד.

ז. גדולה הכנסת אורחים - עוסק במצוה. בשנה שעברה שלאתי את הרב אך אברהם אבינו אמר להקב"ה שימתין עד שיכניס את האורחים הרי עוסק במצוה פטור מן המצוה, והשביע לו **שהקב"ה הרשה לו** וק"ל מניין זאת, וגם א"כ אין ראייה שגדולה הכנסת אורחין יותר מקבלת פני שכניה כי שאני הכא שררשה לו. **תשובה: הבין מסבא.**

ח. חולה במצוות הכנסת אורחים. האם חולה שאין בו סכנה חייב בהכנסת אורחים, כמו שמצינו אצל אברהם שהיה בני למילה. **תשובה: אולי א.** אולי נדון זה שייך לנידון אם יש דין מצטער שפוסד בשאר מצוות או רק בסוכה, ועיין בספר הכמה ידעת ע"ה"ת כאן שדן שלבני חסד ברור שחיי קודמין וצ"ע

ט. [הכנסת אורחים במכונית. האם במכונית יש קיום מצוה של הכנסת אורחים. **תשובה: אולי א.** בספר מעשה איש ח"ה עמ' קל"ח מספר הר"ר אהרן זיס שליט"א ששהעלו ארצה את ארונם של בני "אהבת ישראל" מוויניץ צ"ל עלו בהלווייה המונית בית ישראל היה זה ביום חמסין נורא עמדת ליד החו"א ואמר לי "אם היה לי עם מי לנסוע הייתי נוסע אבל ללכת רגלי למעלה מכוחותי" מיד הלכתי וסדרתי שהחו"א יכנס למכוניתו של רבי אברהם יעקב מסדיגורא צ"ל. לאחר מספר שבועות בהכניס דאומ"ר מסדיגורא הודה לי נרגשות "לא הכרתי קודם את החו"א איש" אמר והוסף "שלאתי את החו"א כשמכניסים אדם למכונית אם מקיימים בכך מצות הכנסת אורחים וענה "פאר וואס ניט" ומדוע!!!

י. [הכנסת אורחים ושלום ביתו. כתוב שאשה ענינה צרה באורחים, האם צריך להזמין אורח אפילו שעושה לו חיכוך בשלום בית בינו לאשתו, שהיא מתנגדת לכך. **תשובה: ישתדל שתסכים.**

י"א. [השתכן מחמת הכנסת אורחים. האם מותר להסתכן מחמת מצוות הכנסת אורחים (ולמשל אם מארח אדם שהשלטונות מחפשין אחריו), וכמו שמצינו אצל לוט, או שאין למדין ממנו הלכה. **תשובה: לא.**

בעותק הענין

הרה"ג ישראל וינברג

בענין קולות לצורך אורחים

בשו"ע (או"ח שלי"ג סי"א), אוצר של תבואה או של כדי לין וכו' אסור להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה כגון שפיתוה **להכנסת אורחים** וכו'. הגה: וכל שבות שהתירו משום צורך מצוה מותר גם כן לצורך אורחים. ולא מקרי אורחים אלא שנתארחו אצלו בביתו או שזימן אורחים שנתארחו אצל אחרים (תלומת הדשן) אבל כשזימן חבריו לסעוד אצלו לא מקרי אורחים ואינה סעודת מצוה רק סעודת רשות (בי"ע, ע"כ). וכו"ו"ד (סי' ס"ט סי"ז), שיעור שהיה במלך אינו פחות מכדי הילוך מיל וכו'. הגה: ועל זה יש לסמוך בדיעבד, ואפילו לכתחלה **לכבוד אורחים** וכו', אבל בלאו הכי המנהג להשקות במליחה שיעור שעה, ואין לשנות (תרו"ח"ד והגהת ש"ד ואו"ה).

וכתב התו"ש"ד בספרו תורת האשם, היינו דווקא אורחים בני תורה ואו בני טובים, האריים לכבוד. ואו הוי "הכנסת אורחים". אבל הגרועים או הקבצנים בעלמא, אי"ז בכלל אורחים אלא בכלל "צדקה" ולא הותר מחמת זה.

עוד כתב, דווקא שאם מזמן חבריו הדר בעיר הזו לאכול אצלו, לא הותר מחמת זה, (שם). וכדלעיל. וכתב בפתחי תשובה דבספר סולת למנחה חולק, ומסיק דלא יזמן חבריו לכתחלה על סמך זה, אבל אם כבר זימן, מותר לו להקל עבורו.

והנה גדר ההיתר לצורך אורחים, מצונו בו ג' סברות: (א) והיו "צורך גדול", (ש"ך יו"ד צ"ב סק"כ). וכ"כ רמ"א (שם סי' ס"ט סי"א) דיש היתר "לצורך" כגון לכבוד אורחים או שבת. [ועיין ש"ך בהנהגת איסור והיתר (יו"ד סי' רמ"ב) שכתב, ושעת הדחק היינו דוקא במקום הפסד מרובה או לכבוד אורחים, ע"כ. ובפ"מ"ג בכללי או"ה (ו) כתב דנראה מדבריו דכבוד אורחים הוי חפסד מרובה, ויש לענין בזה. היינו ד"ל דהוי "צורך" אבל לא חפסד מרובה].

(ב) דהוי "צורך מצווה", וכדאיתא (או"ח שם) שכל שבות שהותר לצורך מצווה, הותר לצורך אורחים. (ג) מפני בושתו של בעל הבית, דאין לך בושת גדול מזה שזימן אורחים אין לו ממה ליתן להם, (סולת למנחה). ואפשר דאף צורך גדול דקאמרין היינו נמי מפני בושתו של בעל הבית ולא מפני צורך האורחים עצמם.

והנה החילוק בין הכנסת אורחים לצדקה, הוא מצד מעלת מצוות הכנסת אורחים יותר ממצוות צדקה. [והיושן הוא חולק בין המצוות]. וכן החילוק בין חבריו שבעיר הזו לארח גמור, ביאר בתורת האשם משום שאין בזה מצוות הכנסת אורחים.

וזהו שרש מחלוקתם של תורת האשם וסולת למנחה לענין היתר בעל המליחה לצורך אורחים, הנתוה"א ס"ל שהוא מטעם מצוה, ומש"ה חילק בין עיר אחרת לעיר זו. ועל זה נחלק בסולת למנחה וס"ל דההיתר הוא היותם בושת על בעה"ב. ולא דמי להא"ח דא"ח דהתם ההיתר משום מצווה, והתם דווקא יש לחלק בין חבריו שבעיר זו לחבריו שבעיר אחרת.

מעשה רב

עורך הרב הלל מן

האורח שהביא למהפכה

בתפיסת החיים

ביתו של מרן הגאון רבי חיים הלוי מבריסק היה פתוח לרווחה, וכל הרוצה ליכנס בשעריו, בא ונכנס ועושה בו כבתוך שלו. פעם אחת גנב אחד מן היוצאים והנכנסים לבית, אוקופסת הטבק של רבי חיים, היתה זו קופסת כסף קרה, ובני הבית הצטערו על כך.

בבדיקה התברר שישנם כאלו מבני הבית שידעו מי הוא הגנב, שכן הם ראו אותו משלשל את הקופסה לתוך כיסו, ובשל כך רצו לעכבו ולמשמש בכיסיו, לחפש אם בידי הגנביה.

מזה בהם רבי חיים באומרו - לא תהא כזאת בבית... לאחר שיצא הלה, אמר להם רבי חיים - אילו הייתם חושדים בו, ספק יש בו הגניבה ספק אין בו, היה מקום לבדיקה, אולם עכשיו שבריי לכם שהגניבה בכיסו, הרי יש בבדיקה זו משום הלבנת פנים, ולזאת לא אתן שכבתי יליבנו פניו של יהודי באשר הוא...

את הספור הזה שח לי אחד מראשי הישיבות. הוא שמעו מהמשגיח בישיבה שצייד אותו עם העובדה הזו כצידה לדרך, בטרם החל להגיד תורה בהיכל הישיבות. יוכ"כ שח לי מו"ר: כשתגיע שער, הרי תבחין שחלק מהבחורים אינו קשוב דיו. הנטייה היא לזרוק שאלה לעבר אותו בחור והבחור הזה, "הרי גניבה בידו". הוא לא הקשיב. וגם אלה שכן הקשיבו, מי ערב לך שידעו? אל תהא כזו בביתך. תשומת הלב, בדיקה של כל מילה בטרם תאמר, וזכוית מגדלת על כל מעשה, הם תנאי להצלחה בעבודת המידות...

הנושאים הנאים

ירדא דיני האורח, אלא נא תנביר מעל עבדך (וי"ו, ט) בימי פ"א. וכו'.

חיי שרה - שטר מתנה, וכל טוב אריותו בידו (כ"ד, ט) שטר מתנה כתב ליוצאן על כל אשר לו (ר"ח).

תולדות - הפסקה

יצא - גדר וצדקה בשעת צרה, ודרי יעקב נדר לאמר (כ"ג, ט) בנאן שנתדון בשעת צרה, תוס' חולין ב.

השלח - גיד הנשה, על פן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה (ל"ב, ט).

ירוש - רצי אכסנאי בנרות חנוכה, ענינא דירבא.

מקץ - הפסקה

ירוש - משכן שילה וביהמ"ק, ובנימין בכה על צוארו (כ"ה, י"ח), על משכן שילה שתייר ליהודים וכו', מגילה טז.

ירחי - קבורה בארץ ישראל - אל נא תקברני מצרים (מ"ד, כ"ט) לא קיבל עליו צעק מחיותו. כתובות ק"א.

שמות - העני בחלכה - כי מוח כל האנשים המבקשים את נפשן (י"ט), שירדו מנכסיהם, נדרים טז.

ה

מכון ירושלים

יצאו לאור

תשב"ץ קטן

פסקי המהר"ם מרטובנוב

יו"ל ע"פ כתי"ד ודפו"ה, עם מקורות וציורים, הערות מקבילות ומפתחות

פנקסו של שמואל

תורת רבינו שמואל שטראשון צ"ל

להשיג בחנויות הספרים

מוסד הרב קוק

חדש

חכמה פנימית

וחכמה חיצונית

בין ישראל ליוון עפ"י המהר"ל ובית מדרשו

רבי הלל ויטקינד - ר"מ ישיבת בית יוסף (תרנ"ו - תשל"ד) מכתביו

נגיעה אישית המביאה לחשד - הנלמדת מאורח

שינוי, וכבר לימד אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו אשתך היא אחותך היא, וי"ל דמה שאמר א"ה לאבימלך "רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני ע"ד אשת", אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו על עסקי אשתו שואלין אותו, ולמדנו מזה אעפ"י שקרא עצמו גוי צדיק ותם לבב, וגם הבורא ית' הסכים עליו, ואמר 'גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת ואחשון אותך מחטוא לי ע"כ לא נתתיך לנגוע אלי', ובכ"ז אמר לו א"ה 'אין יראת אלקים במקום הזה', ומאין ידע זאת. ועפ"י חז"ל שהיה לו לשאול ע"ד אכילה ושתייה ולא על דבר אשתו, ומשה הבין כי אין יראת אלקים במקום הזה, כי היא את דבר ה' לא ישאל על אשת רעהו, וכי בגלל זה התחייב מיתה כמ"ש 'ואם אינך משיב דע כי מות תמות אתה לכל אשר לך', ואז"ל משום דהוי לו ללמוד ולא למד אכסנאי שבא לעיר ע"ד אכילה ושתייה שואלין אותו וכו', ומשום דלא למד אף שבו נח ה' חייב מיתה, ומזה הננו רואים עד כמה קרבת דעתו של אדם אל הטעות מצד נגיעתו המטענה, שהיא המביאה אף לחשד בכשרים, כי עמד בדעתו להצדיק א"ע נגד בוראו ית', והצדיק את דרכו, אעפ"י שבאמת ה' חייב מיתה על שלא למד הכלל ה"ל של דרכי הכנסת אורחים ונמוס בני"א האמיתי, ואעפ"י שהי' בארצות אבימלך נימוס מדיני, בכ"ז כיון שחסר שם בירור המדות, לברר לעצמו שאין דרכו הישרה באמת, ולא כמו שטועה וסובר שהוא הצדיק והתמים, אלא אדרבה ה' לו להודות שחטא, ולמה לא הודה לפי שעינו הטעותו לראות היתר לעצמו ולהכשיר מעשיו עד שהזהירו הבורא ית' שיתחייב מיתה, ואז הרפה ממנה, כמבואר בס' מדרגת האדם בבירור המדות לאדמ"ר זצ"ל עי"ש.

וראינו מזה לימוד נפלא במהות היראה, כי דרכו של אדם לרדף שענין היראה נוגע רב להתפלל ולשמור המצוות שבאברים, ואינו תופס כי היראה היא חכמה רבה ועמוקה אין על עפר משלה, ואין הוגמתה בחכמת העולם, והיא החכמה העליונה מכל החכמות שבעולם כמ"ש 'הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה'. והיא היחידה בחכמות תבל, ולמה לא יבינו בני"א מהותה, רק דנים אותה לדבר ציוני שטחני, ואינם מעמידים חקר בפנימיותה כמשא"ל אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד, שנא' הן יראת ה' אוצרו, ומהותה היא לחדור לכל כחות הנפש וכו', כי מעלת החכם להיות ירא ה' וסר מרע, ונשמר ונזהר ממנה, משא"ל הכסיל אעפ"י שהוא עובר עבירה בכ"ז מתעבר ובוטח, ואין לו דעת לשמור א"ע מן הירעה הצפונה, וע"כ אבימלך אעפ"י שהי' בעל ניומיה אמנם מעלת היראה לא ה' לו, כי לו ה' ירא את ה' וירא מן הרע גם יחד כי אז לא ה' שואל ע"ד אשתו, אעפ"י שאמר לו אח"כ אחותי היא, והי' לו היתר לקחתה, אבל היתר כזה גופא מושרש צפעוני בא, משום דהוי לו ללמוד אכסנאי שבא לעיר וכו', ומדוע לא למד זה, לא מפני שטרון ידיעה, אלא מפני שטרון שלימות, כי נטייתו ה' לך ולא כטבע ירא ה' אשר מוכיח את מדותיהם, והחוששים מן יכשול במצודת יצרם הרע, האורב ללכדם בחרמו תמיד, ורק מי שאין לו יראת השם הולך בבטחון הכסילים לבדו, וחושבים שלא יאונה להם כל רעה, עד שיתחייב במיתה לשמים ואז יוכח בשגגתו עד מזיד יגיע, ומזה בנה א"ה בנין אב למדרגתם שאין להם ירא'ש, וכיון שאין להם ירא'ש אינם שוחים שלא ילכדו גם ברציחת נפש.

אל נא תעבור מעל עבדך

ישודות איתנים במצוות ביקור חולים והכנסת אורחים נלמדים מפרשה קצרה זו המוזכרת את ימיו של אברהם אבינו אחר שקיים מצוות מילה. ראויה שנתבונן בפרשה זו ונלמדו פרטי מצוות חשובות אלו ביקור חולים וכנסת אורחים. על הפסוק: 'וירא אליו ד' מביא רש"י את הגמרא: 'לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר חנינא יום שלישי למילתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלמו. הקב"ה קיים מצוות ביקור חולים, בא לשאול בשלמו של אברהם החולה מחמת המילה.

הגמרא בסוטה י"ד לומדת מכאן את החיוב במצוות ביקור חולים. שכתוב בפסוק: 'אחרי ד' אלוקיכם תלכו' ושואלת הגמרא 'וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינוהו והלאו כבר נאמר ד' אלוקיך אש אוכלה הוא אלא הלאך אחר מדינתו של הקב"ה... הקב"ה ביקור חולים דכתיב וירא אליו ד' באלוה מלאך אף אתה בקר חולים'. כמו שהקב"ה בא לשאול בשלום החולה לראות מה מצבו גם אתה תלך ותבקר את החולה ותדרוש בשלמו. הגמרא בנדרים ג' מביאה 'מעשה היה בתלמיד אחד מתלמידי רבי עקיבא שחלה. לא נכנסו חכמים לבקריו ונכנס רבי עקיבא לבקריו. ובשבת שכבדו ורביצו לפניו חיה. אמר ליה: רבי החייאתי' הביקור חולים שלך שדאנת שיענוק וישטפא את המקיים בו אני שוכב בחיה אותי. מנשיכה הגמרא 'יאר רבי עקיבא ודרש כל מי שאינו מבקר חולים כאילו שופך דמים'. עד כדי כך. כי זו המטרה לדאוג לצרכיו וכמו שכתב הרא"ש: 'המבקר את החולה צריך לפקח בצרכי החולה'.

הגמרא בבבא מציעא פ"ו מביאה כשם הקב"ה לשאול בשלמו של אברהם וראה את מצבו 'הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחים' שלא יהיו עובדי דרכים מצויים' ולא יצטרך אברהם לארחם. זה חלק ממצוות ביקור חולים לדאוג שהחולה לא יטריח עצמו בדבריו שאינם תורמים לרפואתו. לעומת זה, החולה אברהם אבינו ממצב בו היה ביום השלישי למילתו הוא היה ללאורה פטור ממצוות הכנסת אורחים בכל זאת הוא שולח את אליעזר בעדו החוצה לחפש אורחים וכששב ללא האמין לו ויצא לחפש אורחים.

הנהגה זו ראינו גם אצל גדולי ומספרים על אחד מגדולי ראשי הישיבות שבאחד מימי חג הסוכות חש ברע והיה פטור ממצוות ישיבת סוכה מדין מצעולי הפטור מן הסוכה. באותה שעה בא לבקר אורח. מיד קם ממיטתו ונכנס לסוכה לקבל פניו של האורח. כששאלוהו והרי הניך בגדר מצטער הפטור מן הסוכה ענה ואמר: 'מצטער הוא פטור ממצוות סוכה אבל לא ממצוות הכנסת אורחים'.

כשיצא אברהם החוצה, מביאה הגמרא: 'חזייה להקדוש ברוך הוא דקאי אבבא' הקב"ה עומד על פתחו. 'היינו דכתיב 'אל נא תעבור מעל עבדך' כיוון דחזא' הקב"ה דקאי אסר ושרי אמר לאו אורח ארעא למיקם האי'. כשראה הקב"ה איך אברהם אבינו מתיר וקושר את התחבושת על מלתו, אמר, זה לא דרך אף לעמוד כאן. במצב כזה לא מקיימים מצוות ביקור חולים. ממשכה הגמרא ואומרת 'היינו דכתיב 'וישא עינו וירא והנה שלשה נעצבים עליו וירא וירץ לקראתם'. ומסבירה הגמרא מדוע היה על אברהם לרוץ אחריהם הרי הם עמדו לפניו וכשהיה עינו ראה אותם. אלא 'כי חזיוהו דזהו ליה צערא אמרו לאו אורח ארעא למיקם האי'. כשראו אותו מתיר וקושר את התחבושת שבא לבשר את שרה שלכת שגרי אין זה דרך אף לבקר את החולה במצב כזה. וכשראה זאת אברהם מיד רץ לקראתם וביקש אעפ"י, אל נא תעבור מעל עבדך'.

אברהם אבינו החליט שגם במצבו זה הוא חייב בהכנסת אורחים והוא רץ לקראתם ומבקש מהם לא לעבור מעל פניו. שאלות רבות הביאו הראשונים בפסוק זה. מדוע רץ לקראתם, הרי עמדו לפניו והסתובבו ללכת והיה עליו לרוץ אחריהם. עור הקשו הרי הם היו שלשה ומדוע פנה אברהם רק לאחד מהם: 'אם נא מוצאתי חן בעיניך אל נא תעבור' בלשון יחיד. ואולי יתכן לומר ששרי רש"י מביא מדוע שולח אליו הקב"ה שלשה מלאכים 'אחד לבשר את שרה ואחד להפוך את סדום ואחד לרפאות את אברהם שאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות. נמצא אם כן, כי המלאך שבא לרפא את אברהם והמלאך שבא לבשר את שרה שניהם באו בזמן נכון. בשעה בה היה אברהם בשיא כאביו ביום השלישי למילתו כעת הוא זקוק לריפוי וכעת הוא זקוק לחיזוק ועידוד. שני המלאכים האלו באמת לא פנו ללכת מעליו. רק המלאך שבא להפוך את סדום שכעת היה רק בבחינת אורח הוא הריגיש שאינו במקום ופנה ללכת ואחרי רץ אברהם.

מצוות הכנסת אורחים מוטלת על בעל הבית, על המארח. אברהם אבינו שוחט שלשה פרים כדי לתת לכל אחד מאורחיו לשון ברדל ואילו בנוגע למים הוא אמר להם: 'יוקח נא מעט מים' כאן הוא מבקש לחסוך במים, הייתכן. רש"י מדייק 'יוקח' על ידי שליח שאת המים שאב שליח. למדנו מאברהם אבינו, אמרו החפץ חיים, כשהיו בהכנסת אורחים תעשה פנה בעצמך אבל לא על חשבון השליח הטורח בשאיבת המים. כשהיו לחפץ חיים אורחים לסעודת ליל שבת מיהר לקדש ולישול ידיו לסעודה עוד קודם לאמירת 'שלום עליכם' כדי שהאורחים לא ייעבו. יחד עם זאת עלינו לדעת שיש גם דברים המוטלים על המארח. הפלא יועץ כותב ששל האורח להתנהג בנימוס ובדרך ארץ ולא ישעה ביה מארחיו מעבר לצורך לו ולא יכבד על בני הבית. חפץ החיים כותב על האורח: 'ואם יוכל יביא בתיא יום לעת ערב מתיקח או קליית אגוזים לבני הבית'.

הש"ע כותב באו"ח סימן ק"ע: 'אורחים הנכנסים אצל בעל הבית אינם רשאים ליטול מלפניהם והיוצא לבנו או לעבדו של בעל הבית אלא אם כן נטלו רשות מבעל הבית'. ומביא הביאור הלכה שם 'הטעם דעל ידי זה מתבייש בעל הבית כשיחסר להם'. אסור לאורח לגרום למצב שבעל הבית יתבייש שאינו ממכוד כראוי. או שבעלת הבית תתבייש שהאוכל אינו טעים וכדומה.

הביאור הלכה מביא את הירושלמי בברכות: 'אין רשות לאורח ליכנס אחר ג' פרפראות' ומציין עיי"ש בפירוש בעל ספר חרדים. והמענין ינמצא מה שכתב 'שנענהגם היה להביא ג' מיני פרפרות כלם כולם זה אחר זה. ואם יכנס האורח אחרי שאכלו בני החבורה כל הג' מיני פרפראות יבטל בעל הבית שגרי אין לו ליתן לפניו אפילו אחד'. והסיף שם בביאור הלכה וכתב: 'ולא יפה הם עושים, הבאים לסעודת מילה ונישואין וכדומה בסוף הסעודה דפעמים אין לבעל הבית מה ליתן לפניהם ונמצא מתבייש'.

אמנם כן חשובות הן מצוות אלו של ביקור חולים והכנסת אורחים שהן מהדברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקורן קיימת לו לעולם הבא נטרה ודיקם אותם כראוי תמיד זכור כי תלמודו תורה כנגד כלם.

כאילו הייתי במקומו

ידוע לכל בר בי רב גודל מעלת הכנסת אורחים עד כדי שאמרו חז"ל (שבת כזו.) "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה". אין אנו צריכים להאריך בענין מעלת הכנסת אורחים, אנו נתמקד בשיני נקודות חשובות, המוסיפות חן והידור בבחינת 'זה קלי ואנוהו' במצוה נשגבה זו.

מסופר על הרה"ק בעל המאור עינים מטשרגוביץ זי"ע, שהיה עוסק הרבה במצות פדיון שבויים. פעם אחת הלשינו עליו וחבשוהו בבית האסורים ונעשה הוא עצמו שבו, והיה לו חלישות הדעת על מה ולמה הגיע לו עונש כזה, ופרט שהוא כל כך מוסר את נפשו עבור מצוה זו. עד שנתגלה אליו אליהו הנביא ואמר לו, שברואי לא הגיע לו דבר זה על איזה חטא חלילה, אלא היות שהוא מכתת הרבה את רגליו לאסוף מעות עבור מצות 'פדיון שבויים' רצו משמים שיגרש בפועל הטעם המר שמרגיש שבו, כבדי שיוכל לעשות ולקיים המצוה ביתר וריות וביתר שמחה.

ובזה ביאר מה שאמר ה' לאברהם אבינו 'לך לך' ופרש"י "להנאתך ולטובתך" שכיון שאברהם אבינו ע"ה היה תמיד מכניס אורחים, לכן אמר לו "לך לך מארצך" שהוא עצמו יכתה ורגלו בדרכים ויצטרך להגיע לידו כך שהוא יהיה בעצמו אורח אצל אחרים ויקימו בו הכנסת אורחים וירגיש בעצמו ההרגשה של אורח אף שהוא שמה כשמקבלים אותו כראוי, וממילא יוכל לקיים אחר כך מצות הכנסת אורחים ביתר שאת וביתר עוז. וזהו שאמר "להנאתך ולטובתך" פירוש כדי שתוכל להרגיש יותר ענין המצוה שלך ולקיימה ביתר שמחה וריות (נטעי אשל-צר"ל).

זהו לימוד גדול בשבילינו, כשמכניסים אורח בביתו, ראוי להתבונן ול"ב במשהו, מה הייתי רוצה לו הייתי במקומו וע"י מחשבה זו יכבדו כראוי, וכמו שמסופר 'בפולקלור היהודי' על יהודי שהזדמן להיות אורחו של בעל הבית קמצן בסעודת ליל שב"ק, כששאלוהו איך עברה עליו הסעודה נענה בתאי לישנא: 'אסאך זמירות און וויניג לאקשען' - כלומר מארחי דאגו בעבור נשמתי ולא בעבור גופי - הרבה באמירת זמירות, ומיעט בעבורי במאכילתו ומשקהו.

ידוע על שאמר אנשי מעלה" - 'שהגשמיית של חברי זהו הרוחניות שלי' - כשדואגים לגשמיית של רעך זהו הרוחניות שלך.

וגדולה מזו מצאנו, שבקיום מצות הכנסת אורחים מצוה גם למסור נפשו ברותניות בעבור חבירו. כמו שכתב בספר"ק תולדות יעקב יוסף (ליקוטים) וז"ל: "שמעתי ממורי [מרח"ל] הבעש"ט על ביאור גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, והוקשה והעולה פעמים שעי" הכנסת אורחים הוא ביטול תורה או סיפורי לשון הרע, מכל מקום גדולה הכנסת אורחים" עכ"ל.

וביאר הרה"ק האהבת ישראל מוינזץ זצ"ל (הו"ד בספר בשם מרדכי - כתבי מא"ה), דקושיית הבעש"ט הק' היתה, ולכאורה הלא אם מקיימים מצות הכנסת אורחים כראוי על ידי זה הוא מקבל פני השכינה, וא"כ מהו הכוונה שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה - הלא זהו גופא קבלת פני שכינה, ועל זה תירץ שלפעמים על ידי הכנסת אורחים הוא בא ללשון הרע שהוא מכת שאינם מקבלים פני השכינה כדאיתא בגמ' (סנהדרין קג), וכן לביטול תורה, אף על פי כי גדולה הכנסת אורחים עכ"ד.

וכמובן אימרה זו, צריכה לימוד, ולא בא לתת היתר גורף לדבר לשון הרע ה"ל עם אורחים, מכל מקום למדים אנו מכך, שלפעמים צריך לוותר קצת מרוחניותו בעבור כבוד חבירו.

<p>פוטו סטודיו</p> <p>גל פז-רשת למוסיקה ירושלים-ב"ב-חיפה</p>	<p>פוטו ציון</p> <p>צילום אירועים, מצלמות וסטודיו</p>	<p>אחים הקר</p> <p>רשת בשר למהדרין</p>
<p>• בחסות האדיבה של בעלי עסקים תומכי תורה לברכה, הצלחה וכסו"ס •</p>		
<p>צבי ורצברגר</p> <p>בית האנרגיה</p>	<p>המעגל הנאמן זאב הורוביץ</p> <p>דלתות פלדה ומפתחות</p>	<p>לעילוי נשמת רבי יצחק בן ר' אליהו ואסתרו ז"ל</p>